

Pars sexta [septima]

Distinctio prima

Capitulum primum: De instructione hominum ut sint parati ad mortem. De preparatione ad mortem de uite huius labilitate et breuitate

Prehabitis uariis modis instructionum, ex quibus predicator euangelicus protest habere occasionem conferendi utiliter cum hominibus secundum eorum status, et ministrorum gradus, et hoc secundum etatum uarietates, ut uisum est. Nunc ultimo quia omnes tendunt ad mortem, maiores et minores, senes et iuuenes, diuites et pauperes. Inspiciendum est, qualiter predicator debent ammonere homine. // De hiis que spectant ad mortem. Et quia hec uita mortalis est, prolixitas mortis, prout ait Gregorius Super euangelia libro ii. omelia xvii. Ideo primo potest homines ammonere ut non confidant de uite huius durabilitate, que est erumosa mortis prolixitas. Ista enim uita est mors uiuentium et uita morientium secundum Augustinus iiii. Confessiones. Et est punctalis breuitate, et est quasi uolatilus transitus uelocitate, et in transeundo iugiter deficiens sine interpellatione, et est erumosa calamitate, et cito terminabilis defectibilitate, incerta terminabilitate, et irredibilis iteratione ante generalem resurrectionem. Et de his clamat scriptura generaliter, sicut Iob xiiii.: Breues dies hominis sunt. Et de hoc bene Gregorius Moralium xii.: Homo natus de muliere. Ibi Moralium xi. Similiter de hoc. Et Iob xvi.: Breues anni transierunt, et semitan per quam non reuertar ambulo. Ibi Moralium xiii. Et Iob xxii.: Nescio quamdiu subsistam, et si post modicum tollat me factor meus. Ibi Moralium xxiii. de hoc. Et de hoc Augustinus De uerbis domini sermone xvi.: Breuis est uita et ipsa breuitas semper incerta. Et sermone xliii.: Quid est diu uiuere nisi diu torqueri. Et sermone xl.: Diu uiuere quid est nisi ad finem currere. Et sequitur: uita ista similis est morti. Et de hoc Seneca epistola lxxx.: Vita breuis est, quasi fabula et quasi mors. Et de hoc Seneca epistola li.: Infinita est uelocitas temporis. Et plus: punctus est quod uiuimus. Et epistola ciii.: quod hoc quod uiuimus proximi inchoatio est, Iob ii.: Gaudium ypocrite ad instar puncti. Ibi Gregorius, Moralium xv. bene de hoc. Et de huius uite breuitate et conditionibus aliis supra dictis Seneca li. de breuitate uite per totum ubi introducit uersus Virgilii: Optima queque dies miseris mortalibus eui prima fugit et cetera. Monendi ergo sunt homines ut non confidant in huius uite sit uariabilis durabilitate, uentus enim est uita mea ait Iob vii. Quo nichil est mutabilius. Et de hoc bene Gregorius Moralium viii. Et sunt monendi qui sunt in peccato, ne differant conuerti ad Deum, Ecclesiastici v. Ne tardes conuerti ad Deum, Augustinus sermone xvi. ubi supra. Quid differs incrastinum, dicens: longa uita erit, ipsa longa bona sit et sic melior erit si longa bona sit, si uero breuis sit benefactum est ut sit bona, quare enim uis habere longum malum, et ibi bene de hoc.

Capitulum secundum: De hortatione hominum ad merita cumulanda in breui uita //

Similiter sunt ammonendi qui boni sunt ut in tam breui uita cumulet merita, sicut monet, Ecclesiastici ix.: Quodcumque potest manus tua instanter operare. Et xi.: Mane semina semen tuum. Et hoc merito, quia imminet nox id est merendi impossibilitas plus hanc uitam, Iohanem i.: Venit nox in quo nemo potest operari. Exemplo laborantium in messe, qui die deficiente et nocte imminente omni nisu colligunt manipulos et redigunt in acruos. Sic debent homines fideles in hac uita defectibili aggregare cumulos meritorum, ut de eis uerificetur illud Psalmo. Venientes autem uenient cum exultatione. Dum inquit tempus habemus operemur bonum ad omnes, Galatas ultimo. Econtrario est de multis, qui predictorum obliuiscunt ad carnis uoluptatem uel mundi cupiditatem, uel transitorium seculi honorem

semper aspiciunt, quibus competit exemplum quod narrat Barlaam, de fugiente unicornem et cadente in baratrum in quo arbustulam apprehendit, in cuius radice uidit duos mures, album et nigrum quasi effodientes, in fundo uidit Draconem horribilem eum deuorare cupientem, de pariete uero uidit exire quatuor capita aspidum quasi eum inuadentium, et eleuans oculos uidit exiguum mellis de ramis arbustule descendere, et oblitus omnium tradidit se ad querendum dulcedinem mellis. Et adaptat ibi quod sic est de peccatoribus, quod unicornis sequens est mors, baratrum mundus, arbustula mensura uite humane que consumitur albo mure et nigro id est die et nocte, quatuor aspides quatuor elementa, quorum si unum precurrit deordinatur compago corporis et dissoluitur, Draco expectans id est dyabolus, stilla mellis est delectatio mundialis siue peccatum, quam quidem inquirunt peccatores toto affectu omnium aliorum obliti, quibus dicit propheta. Ut quid diligitis uanitatem et queritis mendacium. Dehortandi sunt omnes a tali inordinata et uana inquisitione, et hortandi ad aliorum memoriam et recogitationem.

Capitulum tercium: De mortis ineuitabilitate

Consequenter sunt ammonendi omnes de mortis ineuitabilitate, quis est homo qui non uidebit mortem, ait propheta, omnes enim morimur, et quasi aqua dilabimur in terra, ii. Regum xiiii. Mors enim pena inflictata fuit ade et posteris eius, quam nemo propagatus euadere potest, Genesis ii. // quacuumque die commeditis morte moriemini, Ecclesiastici xviii.: Omne opus corruptibile in fine deficiet. Et ibidem generatio alia finitur, alia nascitur. Et Ecclesiastici primo: Generatio preterit et generatio aduenit. Nullus ergo confidat de etatis iuuentute, de uirtutis robore, de corporis sanitate, de mundana prosperitate, quia nulli parcit mors, et eque moriuntur iuuenes et senes et cetera. Apocalypsis xx.: Vidi mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu troni. Omnes enim eque uocat mors et non est ut fugiamus ictus telarum, undique enim in nos tela iaciuntur, et omnes reseruamur ad mortem ait Seneca v. De naturalibus questionibus capitulo ultimo, unde et ponit bonum exemplum in libello ad Marciam: Quod sumus similes ascendentibus murum obsessum multo hoste, super quos descendunt tela sagitte uel saxa, a quibus uulneramur uel cadimus, per que significantur mortis genera uaria quibus homines percuciantur. Mors enim est tributum quod oportet omnes soluere prout ait Seneca libro quinto De beneficiis capitulo ultimo: Quod mors nature lex est, mors tributum officiumque mortalium. Et ideo apud gentiles dicebatur Pluto scilicet Deus inferni uel mortis, habere trigam, quia capit omnes in tribus etatibus, scilicet puericia iuuentute et senectute, ait Hugo. Et de hoc narratur in quodam antiquo scripto, quod cum filius cuiusdam nobilis et unicus religionem intrasset, ut Deo seruiret, uenitque pater ut eum inde abstraheret vi. cum non possent illi religiosi eum retinere, petiit iuuenis ut posset loqui cum patre, quo sibi concesso, ait puer ad patrem, quod si auferret unam consuetudinem que erat in patria sua, rediret ad seculum annuit pater quod libenter auferret, petiitque ut illam sibi exprimeret, cui filius quod in terra sua consuetudo quo iuuenes moriebantur sicut et senes, et si illam auferret, rediret, quod non ipse non faceret nec ipse rediret, licet enim esset iuuenis tamen timebat mortem. Quod audiens pater, et uidens eum esse constantem in proposito, ait nec uolo quod ad seculum redeas, sed hic Deo seruias conuersusque cum filio seruierunt ambo fideliter Deo. Exquo ergo non est fugere mortem non restat nisi ut homo uiuat in Christo, qui est uita, et euadat spiritualem mortem peccati et tormenti eterni. Beatus est homo qui non ledetur a morte secunda, Apocalypsis v. Apprehendendo uitam euadetur mors uera, mortui enim estis et uita uestra abscondita est cum Christo, Collossenses iii.

Capitulum quartum: De mortis iugi memoria et meditatione //

Deinde ammonendi sunt omnes de mortis iugi et continua cogitatione, ut a peccatis retrahantur, et ut corde humiliantur, et ut ad bene operandum stimulentur, et ut uita immortalis appetatur, Ecclesiastici vii. Memorare nouissima tua et in eternum non peccabit, Iob x.: numquid non paucitas dierum meorum finietur breui, ubi exponit Gregorius Moralium ix., pene illud Ecclesiastici, quod supra dictum

est, ubi ait: cum culpa animum temptat necesse est ut breuitatem sue delectationis aspiciat ne adiuuantem mortem iniquitas rapiat. Et Ecclesiastici xi.: Si annis multis uixerit homo. Sequitur: meminisse debet tenebrosi temporis. Et ideo ut ait Alphorabius libro de diffinitione philosophie: Quod secundum Platonem philosophia est tedium cura et studium ac sollicitudo mortis, per sollicitudinem mortis uolens intelligere mortificationem predictorum desideriorum. Et carnalium uoluptatum. His enim mortificatis applicatur ad curam ueritatis, hec ille. Cui concordat Tullius, libro primo Tusculanarum questionum loquens de Socrate ait: tota inquit philosophorum uita est commemoratio mortis, ut ait Socrates, et de hoc Seneca epistola xxvii. Meditare mortem qui enim hoc dicit meditari libertatem iubet, unde dicitur in uita Iohannis elemosinarii, quod sic fuit antiquitus de imperatore quod postquam esset coronatus astantibus exercitibus, ueniebant monumentorum edificatores cum marmoribus diuersi coloris, et querebant ab eo de quali metallo iuberet post imperium suum sibi fieri monumentum. Insinuantes ei quod tanquam homo corruptibilis et transitrios deberet curam habere anime sue, et pie regnum disponere, propter quod et predictus. Iohannes sibi fieri monumentum uolens, bonam imitationem post se relinquere aliis patriarchis ostendit uel studuit. Ad hanc considerationem sunt homines ammonendi, ut nullus intumescat de dignitate temporali, nec confidat in prosperitate seculari sed mortis memoriam quilibet habeat ante oculos cordis, sicut speculum in quo considerare debet suam fragilitatem et in morte omnium bonorum temporalium ablationem et mortis calamitatem. His enim considerationibus retrahitur a peccatorum libidine, et dignitatum ambitione, propter quod Iob xxxi. quasi tumentes fluctus semper timui Deum, ubi Gregorius Moralium xxi. in fine: Quod imminente tempestate et fluctibus tumentibus, nulla nauigantibus est rerum temporalium cura, nulla carnis delectatio ad mentem reducitur, cuncte res in despectum ueniunt amore uiuendi. Homo igitur timens Deum debito timore, precogitet finem suum // iugiter, et quod sicut nudus egressus est de utero matris, sic nudus reuertetur sicut Iob precogitabat quando dicebat nudus egressus sum, Iob i. Et ad mortem sic considerandam, hortantur omnes homines morituri, Ecclesiastici xxxviii. Memento nouissimorum et noli obliuisci. Et sequitur: Memor esto iudicii mei, sic enim erit et tuum dicunt mortui, mihi heri et tibi hodie. Et quia carnis uoluptas et mundi delectationes impediunt hominem, ne precogitet mortem suam. Ideo Ecclesiastici vii.: Melius est ire ad domum luctus quam ad domum conuiuii. In illa enim finis cunctorum admonetur hominum. Sic enim mortem considerans, alios non despiciet, nec se arroganter super alios efferet. Prout dicit Seneca libro iii. De naturalibus questionibus in fine, quid clienti tuo irasceris sustine paululum, ecce ueniet mors que nos paret faciet. Et epistola lxxxv.: Mors omnes equat et omnes pares morimur quia sicut tactum est, sicut nudi mundum ingredimur sic nudi egressuri sumus. Ecclesiastici v. Sicut egressus est nudus de utero matris sic reuertetur.

Capitulum quintum: De preparationis indilatione

Et quia infructuosa est premeditatio mortis, nisi assit preparatio debita uite. Ideo homines sunt admonendi ut sint preparati ad mortem, maxime ex quo mors uenit ex improviso, prout saluator hortatur, Matheum xxiiii., uigilate quia nescitis qua hora Dominus uester uenturus sit. Et prima tessa v.: Quod dies Domini tanquam fur comprehendit. Et sequitur: nos qui diei sumus sobrii simus Apocolypsis iii.: Si non uigilaueris ueniam tanquam fur et nescis qua hora ueniam. Debet ergo quilibet esse paratus omni hora ac si tunc deberet mori, et propter hoc uoluit Deus nos latere finem nostrum, ut dum incerti sumus quando moriamur, semper parati sicut ministri assistentes regi, Luce xii.: Sint lumbi uestri precincti scilicet cohibitione libidinum et uos similes hominibus expectantibus Dominum scilicet quando reuertatur a nuptiis. Et sequitur beati serui illi quos cum uenerit Dominus inuenerit uigilantes. Sicut ergo serui illi describuntur accincti cohercione libidinum et restrictione, et lucernas tenere id est bonorum operum fulgorem et expectare Dominum suum desiderio Dei uisionis et future glorie eterne. Sic debent omnes fideles esse tales. Et de hoc Gregorius // libro primo omelia xxi. Item debemus esse parati ad modum metentium et colligentium memesse ut paremus nobis conuiuia eterna, Prouerbum vi.

Vade ad fornicam o piger, et sequitur: Congregat in messe quod comedat usque quo piger dormis. Sicut ergo homines in messe mane surgunt et continue colligunt et ante noctem non dimittunt, sic debet fidelis colligere manipulos meritorum. Qui enim colligit in messe filius sapiens est, qui stertit in estate filius confusionis est, Prouerbiorum x., quia stertens stilbonte medicat in egloceronte. Venientes autem uenient cum exultatione portantes manipulos suos ait propheta. Item debemus esse parati ad modum pregnantium et certantium in stadio, quia in iugi pugna sumus cum multis hostibus. Ideo ut boni bellatores semper uigiles et parati esse debemus Epheseos ultimo: Non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem sed aduersus principes et potestates Epheseos ultimo. Luce xiiii.: Quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, nonne prius sedens cogitet. Item debemus esse parati ad mortem ad modum hominum debentium reddere rationem Domino suo de beneficiis acceptis de seruciis debitis omissis et de peccatis commissis, et de temporum et aliarum rerum abusionibus, et de lucris spiritualibus augmentandis, tales sunt multum solliciti ne si deficiant puniantur, Luce xvi.: Redde rationem uillicationis tue. Et Matheum xxv.: quinque talenta tradidisti mihi ecce alia v. superlucratus sum. Item Deus iugiter nos parare ad mortem ad modum edificantium in sua hereditate et thesaurisantium, Matheum vi.: thesaurisate uobis thesauros et cetera. Et Luce xvi.: facite uobis amicos de mammona iniquitatis ut cum et cetera. Unde narrat Barlaam ponens exemplum de ciuitate cuius mos fuit unum ciuium omni anno assumere pro principe, et in fine anni nudari eum et exulari, ueniens autem sapiens quidam pro principe electus, et legem audiens transmisit omnia bona sua ad exilium, ad quod debemus mittere bona nostra merita et premia thesaurisando. Item debemus nos parare ad modum Ianerantium et Euntium ad festum regni et ita festinare ne porta claudatur, Matheum xxv. De quinque uirginibus sapientibus et quinque fatuis, quarum prime intrauerunt alie non, quia clausa est ianua. Item debemus nos preparare ad modum sponsarum studentium placere sponsis suis iugiter, Apocalypsis xix.: Venerunt nuptie agni et uxor eius preparauit se et cetera. Quia igitur in morte quilibet occurrit Deo suo, semper debet esse paratus, eoquod ignorat horam, Luce duodecimo // uos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis ueniet, prepara te inquit in occursum Dei tui Amos viii. et eo studiosius debet homo se preparare, quia tempore mortis non est inuenire inducias ad ampliorem preparationem, nec potest homo prolongare uitam. Iob xvi.: Constituisti terminos eius qui preteriri non poterunt, scilicet ultra diuinam preodinationem, prout ibi exponit Gregorius Moraliu xii.: Non enim est in hominis inditione prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis, Ecclesiastici viii. Et de hoc Gregorius omelia xii. euangeliorum libro i. de quodam nobili nomine Crisorius uel Criserius, qui fuit plenus uiciis, qui ad extrema ueniens, apertis oculis uidit tetros et nigerrimos spiritus coram se assistere sibi minari et imminere utad claustra inferni eum raperent, qui cepit tremere palescere et sudare, et magnis uocibus petere inducias, et dicere filio suo tu suscipe me in fide tua, et in illis clamoribus et algoribus uel angoribus de habitaculo carnis euulsus est, de quo nimirum constat, ait Gregorius quod non propter se uidit ista sed propter nos et uisio eius nobis proficiat quos adhuc diuina clementia longanimitate expectat, et ideo subdit ibidem. Nos ergo sollicite cogitemus, ne nobis inuanum tempora transeant et tunc queramus ad bene agendum uiuere, cum iam expellimur de corpore exire. Illud ergo tempus quod fugere non licet modo cogitari debet dum licet, et illa hora nostri exitus semper intuenda, et ibi bene dehoc, Ecclesiastici ix.: Quodcunque potest manus tua instanter operare.

Capitulum sextum: De errore illorum qui mortem sibi intulerunt

Et quia error fuit gentilium, quod mores optandus omnibus esset, et uirtutis esset siue constantie uel magnanimitatis quod homo inferat sibi mortem, quem errorem tangit Augustinus i. De ciuitate dei capitulo xxii. Narrans de discipulo Platonis quem ferunt lecto libro Platonis ubi de anime immortalitate disputauit se precipite dedisse de muro atque ita ex hac uita migrasse ad eam quam credidit meliorem. Ibidem etiam narrat de cathone qui se necauit eo quod fuit inuidus glorie Cesaris, prout ait Cesar de eo, ut refert ibi Augustinus de quo etiam Cathone. Seneca epistola xxv. Ultima illa nocte Platonis librum legit catho, scilicet posito ad caput gladio, duo hec in rebus extremis uel externis perspexerat,

alterum ut uellet mori alterum ut posset. Et sequitur: // quod stricto gladio ait ad fortunam, nihil inquit egisti, et impressit mortiferum. Ubi et refert de alio quo cum uidisset nauem teneri ab hostibus ferro se transuerberauit, et cum quereretur ubi esset imperator, bene inquit se habet imperator, et ibi de consimilibus. Et de hoc eodem cathone narrat Seneca epistola lxxviii.: Quod quo die repulsus est de prefectura uel pretura lusit opratus uel emptatus, sic et qua nocte periturus erat legitur in eodem loco, hinc ex prelectura et ex uita excideret, omnia enim hec que acciderant ferrenda sibi persuasit. Et ibidem legitur de multis gentilibus qui seipsos ne cauerunt, prout ait Augustinus de lucrecia ut supra xxi. capitulo, ubi improbat bene iustum errorem, quod nunque diuinitus preceptum permissumue reperiri potest ut uel ipsius, adipiscende immortalitatis, uel nullius carendi cauendiue malim, nobismetipsis necem inferamus. Nam et prohibitos nos intelligendum est, ubi lex ait: Non occides, Exodi uicesimo, scilicet nec te nec alium, prout ait Augustinus. Et de hoc Iosephus concionans ad iudeos bene. Prout recitat Egesippus libro iii.: Volebant enim aliqui Iudei inclusi a Romanis se necare, ad quos aiebat Iosephus, nature uinculo anima coniuncta est corpori. Quis igitur anime et corporis Deo complacitum contubernium interrumpere uel dissociare audeat. Et sequitur: Dei possessio sumus, Deo seruitium debemus, quasi serui expectemus imperia, quasi uincti reseruemus uincula, quasi fideles bonum depositum custodiamus, non recusemus uite huius munus non refrigiamus donum celeste. Si hominis dona reiicias contumeliosus es, quantomagis seruare debemus quod a Deo nostro accepimus. Exemplum de Abraham Iob et Daudid qui ait: Educ de custodia animum meam et cetera. Et sequitur: Nature lex est ualida uelle uiuere nec sibi mortem abscindere. Et post: Depositum Dei est anima in hoc corpore, ecsi hominis depositum uiolare pena infamie est quantomagis depositum Dei. Non ergo ex agnauitate est quod homo mortem sibi inferat, sed ex uera fatuitate et erronea credulitate, ut potest haberi ex Augustino ubi supra, et ex interiori conscientie errore et angore, prout ait philosophus ix. Ethicorum: Quod propter maliciam aliqui fugiunt uiuere et interimunt seipsos, querunt enim mali cum quibus commorentur, seipsos autem fugiunt, recordantur enim multorum et difficilium. Et sequitur: // nihil amabile habentes patiuntur in seipsos, neque gaudent, et sic in de est quod se interimunt, uel hoc faciunt homines ex hostis suggestionem et seductionem, prout narrat Hugo libro secundo De sacramentis parte xv. capitulo secundo de quodam peregrino eunte ad sanctum Iacobum discesso a sociis, cui obuiauit quidam uenerabilis habitu, qui inter alia suasi illi, quod nihil magis expedit uiro uirtutis, quam festinanter exire de uita, et si alia uia non detur, etiam manu sua mortem lacessat, et sic ille arrepto ferro se iugulauit, quem inuentum extinctum a sociis reducunt ad uicum unde exierat et hospitem incusant, qui sciens innocentiam suam petiit a Deo auxilium tota deuotione, et surrexit qui mortuus fuerat qui narrauit rem gestam, et se ab eo qui facinus sibi suggesserat, duci ad tormenta, cui ait occurrisse sanctum Iacobum, eum quod ereptum ad thronum iudicis duxisse, ibique precibus obtinuisse ut uite denuo redderetur. Absit ergo a fidelibus predictus error, ut uelit quis mortem sibi ingerere uel preoccupare scienter et ex industria.

Disctinctio secunda [septime partis]

Capitulum primum: De mortis multiplicitate et terrore de distinctione mortis

Ex predictis patet quod non omnibus optanda est mors, imo timenda malis. Eo quod mors peccatorum pessima, ait propheta. Et cum quadruplex sit mors, ait Augustinus ad Orosium scilicet mors corporis, que est seperatio anime a corpore. Et mors anime, que est separatio Dei ab anima in peccato, de quibus Mathei viii.: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et mors anime tantum scilicet pena ipsius solius ante iudicium uniuersale qualis fuit pena diuitis epulonis Luce xvi. Et mors corporis et anime, in inferno post iudicium, quando dicetur damnatis. Ite maledicti et cetera. Mathei xxv. Omnes has debet ipse peccator timere.

Capitulum secundum: Quod mors corporis timenda malis

Primam mortem scilicet corporis, debet peccator timere ob ablationem omnium delectabilium, et ob eternitatem omnium mediarum et ob multitudinem penarum, et ob desperationem remediorum et suffragiorum post hanc uitam, Iob xxvii.: Diues cum dormierit nihil secum aufert, aperiet oculos suos et nihil inueniet, ubi Gregorius sufficienter de hoc Moralium xviii. Exemplificans de diuite epulone sepulto in inferno Luce xvi. et Luce // xii. de stulto proponente dilatare horrea sua. Cui dictum est, hac nocte repetent animam tuam, que autem parasti cuius erunt, Sapientie v.: Quid uobis profuit superbia, et ad pene exaggerationem predicta erunt, et euenient impio tempore quo non estimat, Iob xxxiiii.: Subito morientur et media nocte et cetera. Et de hoc Gregorius Moralium xxv.: Quod subitum est quod ante non cogitatur, et ideo dicuntur mori subito quia non precogitant, uere ergo mors peccatorum pessima et ideo timenda, Ecclesiastici xliiii.: O mors quam amara est memoria tua homini iniusto, unde ad maiorem pene aggrauationem quibusdam impiis antequam exeant de uita ostendit Deus penas infernales, prout ait Beda De gestis angelorum de quidam insolente, qui cum infirmaretur monuit eum rex Sandereus uel Geuredus ut confiteretur, qui respondit quod tunc non faceret ne sodales ei insultarent, sed cum surgeret ab infirmitate aggrauante hoc faceret. Iterato uisitauit enim rex, cui ait ille: quod tunc nulla fuit utilitas eum uisitare, eo quod duo iuuenes pulcri intrauerunt, quorum unus protabat pulcrum librum in quo scripta erant bona que feci, sed pauca postea intrauit exercitus malignorum spirituum quorum maior protulit librum horrende uisionis, enormis magnitudinis, et ponderis importabilis in quo scripta erant omnia scelera mea que feci tetris literis, dixerunt quod ad alios albos iuuenes, quid uos hic, iste noster est, quibus illi, uerum est, ducite eum in tumultum damnationis, duo quoque percuciant unus in caput alius in pedes, et cum ad se peruenient ictus moritur, et portatus a demonibus in infernum protrahatur, et sic factum est. Non pro se uidit cui ista non pro fuere, sed pro aliis qui differunt penitere, ait Beda. Ibidem etiam narrat de quodam fabro uiuente ignobiliter, et sustentabatur in monasterio a fratribus propter operum necessitatem, seruiebat quoque ebrietati, et aliis uiciis magisque nocte residere in officina sua consueuit quam ad psallendum ire, qui infirmatus et ad extrema perductus uocauit fratres eisque narrauit uidere se inferos apertos, et Sathanam in profundum dimersum cum Caypha et ceteris qui Christum occiderunt, sibi quod locum preparatum iuxta, et cum hortaretur ad penitentiam, ait desperans quod non erat ei locus mutandi uitam, ex quo uidit iudicium suum iam esse impletum, et sine uiatico obiit extraque monasterium sepultus est, nec aliquis pro eo orauit hec uidit ut desperata salute miserabilius periret, sicut beatus Stephanus uidit celos apertos ut letius ascenderet, Actuum vii. Omni ergo impio est timenda mors prima, et multo etiam magis alle mortes, quia mors carnis non est nisi umbra mortis prout ait Gregorius Moralium xi. super illud Iob xiii.: producat in lucem umbram mortis. // Et somnus est ut ait idem Moralium xii. super illud Iob xiiii.: Nec consurget de somno suo, mors enim peccati siue anime per peccatum magis timenda est quod mors corporis, quia mors anime est cum eam deserit Deus, mors corporis cum ipsum deserit anima, ait Augustinus xiii. De ciuitate dei capitulo primo: Quanto ergo melior Deus anima tanto peius deserit Deo quam ab anima. Ideo sancti sustinuerunt mortem corporis ut uitarent peccatum prout ait Susanna Danielis xiii.: Melius est mihi absque opere incidere in manus uestras quam peccare in conspectu Dei.

Capitulum tertium: Qualiter mors secunda timenda est malis

Quantum uero sunt timende alie mortes scilicet pene eterne siue sit pena eterna solius anime siue anime cum corpore, quarum utraque est secunda mors ut patet ex dictis Augustini loquentis de secunda morte xxi. De ciuitate dei capitulo iii. ubi ait: prima mors animam nolentem expellit, secunda animam nolentem tenet in corpore, et ideo sempiterna mors quando nec uiuere anima poterit Deum non habendo, nec doloribus corporis carere poterit moriendo. Et libro xix. in fine: Quod secunda mors dicitur qua nec anima ibi uiuere dicenda est que a uita Dei alienata erit nec corpus quia eternis doloribus subiacebit ac per hoc durior quia finiri morte non poterit quam dure et dire sunt iste mortes

patet ex tormentorum multitudine eternitate et continuitate et irremedialitate, et ex perpetua demonum societate et reculsione sub eis, propter quod dicitur Apocalypsis xx.: Quod dyabolus missus est in stagnum ignis et sulphuris ubi et bestia et pseudo propheta cremabuntur die ac nocte in secula. Et super omnia erunt dure pene ex separatione a uisione Dei et consortio sanctorum angelorum prout ait Crisostomus Super matheum omelia xxxiiii.: Multi gehennam abhorrent, ego autem casum illius glorie multo amariorem gehenne pena esse animo, et sequitur: decem mille aliquis ponat gehennas nihil tale dicet, quale est a beata illa gloria excidere, a Christo audire quia non noui uos recusari, quoniam esurientem eum uidentes non cibauimus. Certe decem milia melius est sustinere fulmina quam faciem illam mansuetam uidere a nobis auersam et tranquillum oculum illum non serentem uidere nos. Et ideo signanter dicitur Mathei xxv.: Ite maledicti in ignem eternum. In hoc quod ait ite notatur a uisione Dei separatio. In hoc quod ait in ignem eternum penarum infligentium magni - // tudo et multitudo, Apocalypsis xx.: Infernus et mors missi sunt in stagnum ignis, hec est mors secunda. Predicator ergo diuinus hortetur eos quos alloquitur, ut predictarum mortium timorem et ad uite correctionem, ut possint illas euadere. Qui enim uicerit uoluptates, cupiditates, et ambitiones, non ledetur a morte secunda Apocalypsis ii.

Capitulum quartum: De morte sanctorum et eius preciositate

Quamuis etiam mors sanctorum sit preciosa in conspectu Dei, et merito appetenda ob diuine uisionis felicitatem post hanc uitam, prout ait apostolus, Philippensium i.: Desiderium habens dissolui et esse cum Christo. Vir tamen iustus conformet se diuine uoluntati de uiuendo uel moriendo. Unde sequitur ibidem: permanere in carne necessarium propter uos, sicut fuit de sancto Martino. Et licet uir iustus speret regnare cum Christo post mortem, uir enim iustus speret in morte sua Prouerbiorum xviii. prout dicebat ille propheta optans mori, Numeri xxiii.: Moriatur anima mea morte iustorum. Tunc enim liberatur de exilio, et intrat hereditatem, Psalmos: Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini filii mercede et cetera. Et tunc oritur glorioso ortu, propter quod dies mortis sanctorum dicuntur natalicia, Iob xi.: Cum te consumptum putaueris orieris ut Lucifer. Unde et Seneca epistola cviii.: loquens de uiro uirtuoso ait, quod mors eius eterni natalis est dies.

Capitulum quintum: De terrore electorum in morte et de hostis infestatione

Tamen morte imminente timere debet et se studiosius preparare, Iob xix.: Hec omnia operatur Deus tribus uicibus. Unde Gregorius Moraliu xviii. de timore electorum in morte, ubi ait: Quod cum demones de omnibus semper diuina iudicia partimescant, tunc tamen hoc uehementer metuunt, cum ad soluendum humane conditionis debitum uenientes, districto iudicio propinquare se cernunt, et sic tanto timeratior, quanto reributio eterna uicinior. Unde saluator, solutionem carnis appropinquans a membrorum suorum speciem seruans, factus in agenia prolixius cepit orare, non pro se sed nostre mentis in se certamen expressit // morte appropinquante. Et sequitur: Considerandum est quod nec hoc quidem sine aliquo reatu est quod laudabiliter gessimus si remota pietate iudicemur. Ideo Psalmos: Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine. Et Paulus i. Corinthios iii.: Nichil michi conscius sum sed non in hoc iustificatus sum. Et Iacobi i.: In multis offendimus omnes. Et i. Iohannis i.: Si dixerimus quod peccatum non habemus nosmetipsos seducimus, quid faciunt tabule si tremunt columne, aut quomodo iurgulta immobilia strabunt, huius pauoris turbine celi etiam quatiuntur, Iob xxvi.: Columne celi contremescunt et pauent ad nutum eius. Et merito quisque debet tunc timere, tum propter multitudinem et ignorantiam iustificationis de illis scilicet peccatis ut dictum est supra. Tum propter bonorum factorum impuritatem, quia omnes iusticie nostre quasi pannus menstruate, Ysaie xliiii. et Iob ix.: Si lotus fuero quasi aquis niuium et cetera. Sequitur: Cum sordibus intinges me, mala enim nostra sunt pura mala, sed bona nostra non sunt pura bona, ait Gregorius ultimo Moraliu in fine. Iob xxxviii.: In quo habitat lux. Alibi, in qua uia habitat lux. Ibi Moraliu xxix.: Ve laudabili uite hominum

si remota pietate iudicetur, quia unde ante oculos iudicis se placere suspicatur obruitur Prouerbiorum xvii.: Quis hominum poterit intelligere uiam suam. Et Ecclesiastici ix.: Nescit homo an amore uel odio dignus sit. Item merito quis tunc debet timere ob iudicis inflectibilis equitatem, quia zelus furor uiri non parcat in die uindictae, Prouerbiorum vi. Item merito debet timere tunc propter hostium insidiantium fraudulentiam et infestationem, si enim cruenta bestia astitit beato Martino moriernti ut eum temptaret uel horreret, quis tunc securus debet esse. Unde et in uita beati Bernhardi legitur: Quod cum infirmaretur, et extremum trahere spiritum uideretur, affuit Sathanas improbis accusationibus eum impulsans, ut ibi omnia prosecutus est, et uiro Dei pro sua parte fuit dicendum nichil, territus ait: fateor non sum dignus ego nec propriis meritis possum regnum celorum obtinere, ceterum duplici iure illud obtinens Dominus meus, uel hereditario iure patris, et alio iure scilicet passionis, unum sibi sufficit, alterum horum michi donabit, ex cuius dono michi illud iure uendicans non confundat, et in hoc hostis confusus abscessit, et homo Dei in se reuersus quieuit. Iste enim calcaneo insidiabitur, Genesis iii. //

Capitulum sextum: De status sanctorum qualitate, et meditatione in morte

Quantumcunque ergo sancti morte imminente timere debeant, confidere debet et sperare in Deo, et iugiter uidere et cogitare de statu in quo sunt, et si aliqua sunt obmissa de his que debent agere, uel minus recte facta, et quod itum sunt ad tribunal iudicis eterni, coram quo sunt de omnibus responsuri. Ideo legitur de beato Augustino in uita sua: quod ante proximum diem obitus sui, libros a se dictatos et editos recensuit, et quecumque in eis recognouit aliter quod se habet ecclesiastica regula a se fuisse dictata uel scripta, cum adhuc ecclesiasticum usum minus sciret, correcta sunt ab eo, et librum unum de retractione fecit, prout dicitur in uita sua, et ibidem dicitur quod iussit Psalmos dauidicos qui de penitentia inscribuntur poni ad parietem, quos et legebat et ultimo iugiter flebat, et ne intencio eius a quocumque impediretur ante decem serme uel fere dies quod exieret de corpore, postulauit ne quis ad eum ingrederetur, nisi tantum illis horis quibus medici intrabant, uel cum sibi refectio inferretur, quod et factum est. Si ergo tantus sanctus sic fuit studiosus ad corrigenda que debebant corrigi, et si fuit in oratione tam studiosus, ne intencio eius a diuina contemplatione impediretur, quantomagis quilibet alius debet esse in talibus studiosus, horam enim mortis timuerunt anitqui sancti ualde, prout dicitur In uitis patrum libro secundo parte tertia, quod ait Abbas Elyas: tres res timeo. Una est quando anima est egressura de corpore. Alia quando occursurus sum Deo. Tercio quando aduersum me proferenda fuerit sententia, et sequitur ibidem, quod ait Theophilus episcopus moriturus, beatus es abbas Urseni, quia semper hanc horam ante oculos humisti. Et parte xi. dicitur: quod abbas Agathon quando erat moriturus, per tres dies mansit immobilis, apertos tenens oculos, ad quem fratres abbas ubi es, quibus respondit: inconspectu diuini iudicii assisto, et illi et tu times, quibus ille qua potui laboraui uirtute in custodiendis mandatis Dei, eo et homo sum, et nescio an placuerunt opera mea coram Deo, quia aliter sunt iudicia hominum, aliter Dei. Nec presumo nisi uenero ad Deum, et cum uellent eum amplius in errogare, ait: Nolite multum loqui, quia occupatus sum, quo dicto mortuus est in Deo, et ideo sequitur ibidem. Memor esto semper // exitus tui, et ne obliuiscaris eterni iudicii, et non erit delictum in anima tua.

Capitulum septimum: De angelorum ad sanctos aduentu in morte

Sancti ergo et timent mortem ut uisum est, et tamen gaudent morte aporpinquante ob spem diuine uisionis, et liberationis, ab ergasculo huius exilii et peregrinationis, et a fastidio huius uite mortalis, exemplo Pauli ut dictum est Philippenses primo. Et exemplo beati Iohannis euangeliste, qui desiderauit ire ad conuiuium eternum, cum fratribus suis. Et exemplo aliorum sanctorum, propter quod ait propheta: Educ de custodia animam meam, unde sanctis morientibus fuerunt eis reuelationes facte de sua gloria ad eorum confortationem, sicut beatus Gregorius narrat iiii. Dyalogorum, de paupere paralitico, qui pauperibus erogabat quicquid de elemosina habere poterat, et in doloribus gracias agens

laudibus Deo uacabat, qui moriens ait asstantibus. Nunquid auditis quante laudes resonant in celo qui mortuus est, et mira fragrantia omnes repleti sunt usque post sepulturam. Et de hoc similiter narrat Gregorius Super euangeliis libro primo Omelia xv. de sanctis mulieribus, sicut de Romula ad quam in morte uenerunt duo chori, et quasi uiri psallentes, et quasi femine, respondentes: et similiter de Tarsilla que ait in exitu, recedite Hiesus Christys uenit, sicut narrat Gregorius libro ubi supra. Sicut enim damnatis quibusdaml, ad cumulum pene, ostense sunt sue damnationes ut dictum est supra, sic sanctis ad augementum sue glorie reuelantur remunerationes, sicut fuit de istis.

Capitulum octauum: De comoditate habendi sanctos in morte

Ut autem tyrannica seucicia hostis arceatur, et ut orationibus adiuuentur expedit morientibus, habere circa se fideles et sanctos, prout narrat Gregorius Super euangeliis libro primo Omelia xviii. De quodam moribus peruerso in quodam monasterio, quod cum in extremis ei fratres assisterent clamauit, ecce Draconi datus sum ad deuorandum, cui cum fratres dicerent signum crucis imprime tibi, respondit: uolo me signare sed non possum, quia ab eo brachia mea comprimuntur, et iam caput meum absorbit, et cum hoc diceret pallens et tremens fratres uehementer ceperunt orationi insistere, et oppressum a Dracone precibus adiuuare, et ille repente ait Deo gracias, ecce recessit // Nam ad orationes uestras fugiit Draco, qui me acceperat, et mox seruiturum se Deo, et esse monachum deuouit, ac diuina dispensatione sua proluxa uicia egritudo proluxa purgauit, patet ergo orationis efficacia in fugando demones, necnon et utilitates assistentium sanctorum circa morientes.

Distinctio tertia et ultima [septime partis]

Capitulum primum: De qualitate eorum que prosunt morientibus. Quantum ualent pompe exequiarum

Ex predictis patet aliquo modo debet se homo preparare ad mortem in tota uita sua et specialiter qualiter debet se preparare imminente morte et se habere in morte quia ea que sequuntur mortem qualia sunt curatio funeris. Conditio sepulture, pompe exequiarum magis sunt uiuorum solacia quam defunctorum subsidia, si enim aliquid prodesset impio sepultura preciosa, oberit pio uilis aut nulla, prout ait Augustinus de cura Pro mortuis agenda post principium. Ubi narrat de corporibus sanctorum martirum ignibus concrematis, et cineres proiectos in rodanum fluuium, ne qualiscunque eorum memoria relinqueretur, quod diuinitus promissum est, ut discernent Christiani in confitendo Christum, qui contemnunt hanc uitam multo magis sepulturam. Unde narratur In uitis patrum parte xix. de impio honorifice sepulto, et de solitario iusto a bestiis comesto, et cuidam de hoc admiranti. Respondit angelus: quod quia ille habuit paruum bonum opus in hoc seculo recepit mercedem, et quia alius modicum habuit culpe recepit hic penam, quod sic fuit comestus a bestiis. Et ibidem de matre cuiusdam uirginis impia et honorifice sepulta. Et de patre iusto non honorifice sepulto propter eandam causam.

Capitulum secundum

An autem prosit mortuis sepeliri in ecclesiis ibidem Augustinus querit et determinat, quod si desunt supplicationes que fiunt recta fide pro mortuis ac pietate, puto quod nihil proderunt spiritibus eorum, querum in locis sanctis animata corpora penerentur. Et ideo cum fidelis mulier de qua loquitur ibi, desiderauit in basilica matris corpus filii defuncti poni, siquidem credidit eius animam meritis matris adiuuari, hoc quod ita credidit supplicatio quedam fuit et hec profuit, et quod ad idem sepulcrum recurrat animo, et filium precibus magis magisque commendat, adiuuat defuncti spiritum non // mortui corporis locus, sed ex loci memoria unius martiris affectus, et idem Augustinus primo De ciuitate dei capitulo xiiii. in parte ubi supra ait: quod exequiarum pompe et huiusmodi sunt magis solacia uiuorum

quam subsidia defunctorum, maxime iustorum, quibus tanquam organis ad opera bene usus est spiritus sanctus. Quod autem antiquorum iustorum funera officiosa pietate curata sunt, et exequie celebrate, et sepultura prouisa ut de Abraham et uxore eius et Ioseph et Iacob et Thobia qui commendantur propter sepulturam, et etiam corpus Domini legitur honorifice esse sepultum et sic de aliis, hec auctoritates ait Augustinus non hoc admonent quod insint ullis cadaueribus sensus, sed talia officia pietatis placent Deo ad fidem resurrectionis asstruendam, hec Augustinus. Et de hoc Gregorius iiii. Dialogorum de sepultis in ecclesiis: sicut de sanctimoniali que carnis habuit continentiam, sed lingue procacitatem et stultiloquium, cum tamen esset in ecclesia sepulta nocte uisum est custodi ecclesie, quod corpus illius ante altare secabatur per medium, et una pars igne cremabatur, altera remanente intacta cuius combustionis signum in crastino apparuit in marmore, ex quo patuit quod his quibus peccata non fuerint dimissa ad euitandum iudicium, sacris locis post mortem adiuuari non ualent. Ibidem narrat de alio diuite sepulto in ecclesia dato precio, et nocte apparuit Faustinus martyr in cuius ecclesia corpus erat humatum, custodi ecclesie dicens, dic episcopo ut proiciat hinc has fetentes carnes quas hic posuit, quod si non fecerit die xxx. morietur, quam uisionem timuit intimare episcopo, licet eset rursum ammonitus, die autem xxx. episcopus rediens ad lectum incolumis, inopinata morte defunctus est.

Capitulum tercium: De cure modicitate sepulture, quam habuerunt antiqui

De talibus non curabant sancti multum ut legitur In uitis patrum libro secundo parte xv. De abbate Arsenio, cui dixerunt discipuli: quid facimus quia nescimus mortuum sepelire, quibus senex nescitis mittere funem in pede meo et trahere me in montem, et cum esset spiritum traditurus uiderunt eum flentem, et dicunt ei, et tu times mortem pater, quibus ille in ueritate timeo et timor qui mihi in hac hora est semper fuit in me, ex quo fui Monachus factus et sin in pace quieuit. // Qualiter autem philosophi parum curauerunt de sepultura, narrat Seneca De tranquillitate animi capitulo xviii.: Quod cum tyrannus minaretur mortem et insepulturam Theodoro philosopho respondit: O te ineptum si putas mea interesse an supra terram an infra terram putrefiam. Et de hoc ibidem Seneca De remedio fortuitorum insepultus iacebit scilicet dicet quis: cui ille, facilis iactura sepulchri si nihil sentio non pertinet ad me corporis insepulti pena si sentio omnis sepultura pena est, et ibi multum de hoc.

Capitulum quartum: De uarietate consuetudinum apud gentiles

De uariis uero consuetudinibus gentilium circa mortuos, recitat Hieronimus contra Iouinianum: Quod quidam scilicet Massa Gethe cognatos propinquos deuorabant dicentes rectius esse ut a se potius quam a uermibus consumantur. Alii uero eos canibus exponebant, quos ad hoc ipsum nutriebant. Alii suspendebant in patubulis senes quos diligebant. Et idem narrat Tullius libro primo Tusculanum questionum, ubi narrat de Dyogene: qui iussit se proiici inhumatum uolucris et feris, adiiciens quod non sentienti ferarum laniatus nihil oberit. Similiter ait de Anaxagora a quo cum quereretur an uellet duci corpus suum in patriam respondit nihil necesse est, tantundem enim undique uia est ad inferos, qualitercunque autem fiat de gentilibus, fideles et si exhibeant pia officia in fidelium aliorum sepultura uel funeratione, uel quamuis sit dignum et congruum quod eis exhibeantur, quod et ipsi uelint honorifice sepeliri, tamen de prioribus scilicet de preparatione ad mortem et de recta cogitatione et affectione in morte debet esse cura ut dictum est. Summe uigilando quod sit recta fides, firma spes et perfecta caritas cum uera penitentia et aliis que premissa sunt.

Capitulum quintum: De necessitate restitutionum rectitudine testamentorum

Diuites autem prouideant, quod perfecte faciant testamentum de omnibus satis faciendo, et restituendo siqua sunt iniuste ablata, nec confidant in posteris. Unde narrat Beda De gestis anglorum libro iii. de Forseo uiro nobili, qui exutus fuit ductus ab angelis in altum a quibus dictum est ei, ut inferius

respiceret, quod cum fecisset uidit uallem tenebrosam, quatuor ignibus succensam, et cum interrogasset que esset uallis, et // qui ignes dictum est sibi, quod uallis est mundus, et quatuor ignes quatuor peccata que mundum consumunt, quorum unus est ignis mendacii, quia non implent homines quod in baptismo promiserunt. Secundus cupiditatis, quia mundi diuitias preponunt homines amori celestium. Tercius discordie et dissensionis. Quartus impietatis cum infirmiores spoliantur, qui ignes adunati ei aporinquauerunt, uiditque demones in ignibus uoluntantes uel uolantes et bella struere contra sanctos, unusque ex eis iactauit tunicam super eum, qui recognouit quod uestimentum mortui hominis acceperat, quam cum angelus bonus in ignem reiiceret, demon ait, sicut bona peccatoris recepistis, sic et de penis eius participes esse debetis. Cui angelus non propter auariciam sed propter animam ibi saluandam, tunicam mortui accepit dixitque angelus ei. Quod intendisti hoc arsit inte. Anima uero redeunte in corpus, signum incendii uisibile, protulit in humero ex maxilla. Si ergo sic fuit de isto quod sustinuit penam pro tunica quam accepit modo predicto, quid fiet de illis qui accipiunt bona aliorum et spoliant, nec restituunt. Cum hoc etiam morientes prouideant pro se fideles executores, Deum timentes et eorum animas diligentes, ne contingat eis, quod contigit cuidam militi, de quo narratur in uita magni Karoli, quod cum laborans in extremis precepisset cuidam consanguineo suo, ut equum suum uenderet, et precium pro anima suadaret. Ille equum suum uendit pro centum solidis quos in uoluptatibus expendit, cui apparuit mortuus xxx. diebus transactis, dicens quia iniuste elemosinam recepisti, scias me fuisse per xxx. dies in Tartaris, te autem in loco infernali unde egressus sum, scias te esse ponendum et me in paradysum futurum, et euigilauit tremefactus clamor quod demonum in aere quasi leonum et luporum factus est magnus, et uiuus raptus est, et post duodecim dies inuentus est in fastigio cuiusdam silicis distante ab urbe quatuor dietis. Intelligentur autem sane uerba predicta, non quod sit ab inferno egressio in paradysum, sed forte locum penarum uocat locum infernalem.

Capitulum quartum [sextum]: Quibus iuuantur anime defunctorum

Moneantur etiam defructuri id est morituri quod in testamentis suis dimittant bona illis, qui possunt illis prodesse post mortem, quales sunt pauperes. Quatuor enim modis anime defunctorum soluuntur scilicet aut oblatione sacerdotum aut precibus carorum, aut elemosinis // aut ieiunio cognatori, ut dicitur i. q. 2. Maxime autem iuuantur oblatione sacre hostie, prout ait Gregorius Dyalogorum iiii. ubi ait: quod post mortem multum solet iuuare animas sacra oblatio hostie, ubi narrat de multis qui fuerunt adiuti ipsa oblatione, sicut de illo qui fuit in captiuitate religatus et pro ipso uxor sua certis diebus sacrificium offerre consueuerat, quibus diebus eius uincula soluebantur, qui post longum tempus reuersus cognouit quod illis diebus sacrificium pro ipso offerebatur. Consimile narrat Beda De gestis anglorum libro iii. de quodam capto et religato qui habebat fratrem quendam uel Germanum abbatem, qui celebrabat pro eo estimans esse eum mortuum qui nullis uinculis poterat religari hora tertia, et cum alii quererent ab eo causam respondit quod pro eo celebrabat frater suus, qui post ea rediens narrauit fratri, quod tali hora soluebantur uincula eius. Si igitur sacra oblatio tantam efficaciam habuit in uiuis, credendum est quod habeat magnam in liberatione animarum a purgatorio, pro quibus offertur ex intentione offerentium, prout exemplificat Gregorius iiii. Dyalogorum. Narrans de multis liberatis suffragiis uiuorum post mortem.

Capitulum septimum: De status defunctorum uarietate, et quibus prosint suffragia

Ut autem sciatur qui possunt iuari suffragiis uiuorum post mortem. Notandum quod ait Augustinus Encheridyon lxxxviii. capitulo. Et similiter de cura pro mortuis agenda. Est quidem modus uiuendi, non tam bonus, ut ista non requirat post mortem nec tam malus ut non prosint post mortem, et est tam bonus ut ista non requiratur, et est rursus tam malus, ut nec hiis ualeat adiuuari cum ab hac uita transierit. Damnatus ergo non iuuatur suffragiis uiuorum. In purgatorio existentes iuuantur. Cum Christo regnantes predictis non indigent. Hec ille: Et a loco tercio nulla expectanda est liberatio, damnati

cruciabuntur die ac nocte in secula in stagno ignis et sulphuris, Apocalypsis ii. Quorum ignis non extinguetur nec uermis morietur, Ysaie ultimo, quibus dicit Dominus: Ite maledicti in ignem eternum, Mathei xii. A primo loco est possibilis liberatio et animarum purgatio, i. Corintheorum iii.: Sic tamen saluabitur quasi per ignem. Et de isto loco in purgatorio animarum Gregorius iiii. Dyalogorum capitulo xxxv. et post. In medio loco scilicet in regno celorum erit eterna beatitudo, quando quilibet electus intrabit in gaudium Domini sui, tunc enim gaudentes intrabunt in gaudium, non gaudium in seipsos tantum, ut ait Anselmus prologus in fine ubi multum de hoc. Quantum enim gaudium erit glorie conditoris assistere, presentem uultum Dei cernere, ait Gregorius omelia xxii. libro ii. Ibi enim erunt beati in festo siue in gaudio eterno, prout ait Augustinus Super Iohanem omelia xxviii. Dies festus meus ait filius Dei gaudium sine fine, eternitas sine labore, sine nube serenitas. Et de hoc Augustinus De ciuitate dei ultimo in fine. Quanta erit felicitas ubi nullum erit malum, ubi nullum latebit bonum et sequitur: Prefecte uacabimus et perfecte uidebimus, quia ipse est Deus qui est etatum finis et dierum, et ipse finis erit desideriorum, qui sine fine uidebitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur, hoc munus, hic affectus, hic actus proculdubio erit omnibus sicut uita eterna communis, ut ait ibidem Augustinus. Beati enim qui habitant in domo tua Domine in secula seculorum laudabunt te ait propheta. Et in hoc finis premissae collectionis. Si qui uero iuniores predicatorum dignentur premissa respicere et inde sumere occasionem conferendi cum uariis hominibus utiliter, que sunt dicta ruditer corrigant caritatiue, que sunt omissa suppleant perfecte, que sunt superflua diminuunt prouide, et indulgeant collectorum, pensando eiusdem affectum in colligendo predicta puerilia, ad dandam occasionem predicatoribus et recogitent quod ad mensam tabernaculi non solum ponebantur Phyle sed Thyati, Exodi xxv. Quia non solum in doctrina sacri eloquii sunt exhibenda magna et archana que delectant, sed etiam parua que etiamper gustum noticiam prestant, ait Gregorius Moralium ii. Et exemplo philosophorum qui primo rudia tradiderunt, quibus alii succedentes subtiliora inuenerunt, sic inspiciens processum huius collectionis subtiliora et doctrina uel decora et utiliora saluatoris nostri gracia illuminante studeat inuenire.

Vigore motoris primi immobilis, nullam magnitudinem habentis explicit Galensis summa uenustissima atque lepidissima, summa collectionum alio nomine siue communi loquium uocitata, domatum uarios microcosmi gradus ac status respicientium complexiua. Ab Anthonio Sorg opidanum augustensem, ob Dei gloriam, amplioemque ecclesie fructificationem artificialiter effigiata. Legis gratie M.CCCC.lxxv. Laus summo principi, eiusque gloriose genitrici.